

Een 'ERK' voor Nederlands

De vernieuwingscholen UniC (Utrecht) en het Vathorst College (Amersfoort) hebben zich ten doel gesteld om het vak Nederlands volledig te integreren in de andere vakken. Daartoe hebben zij met de SLO in een veldproject gewerkt aan een 'vertaling' van het Europees Referentiekader naar de situatie van het moedertaalonderwijs. Dit project heeft beoordelingsgrids opgeleverd die als basis kunnen dienen voor een doorlopende leerlijn.

MARLIES SCHOUWSTRA, THEUN MEESTRINGA & HANS DE VRIES

Sinds ruim twee jaar werken UniC, een school voor havo en vwo in Utrecht, het Vathorst College in Amersfoort en de SLO gezamenlijk aan een 'vertaling' van het Europees Referentiekader (ERK) naar de situatie van het moedertaalonderwijs. In dit artikel gaan we in op de aanleiding van dit project, namelijk het streven van beide scholen om het schoolvak Nederlands volledig te integreren in de andere vakken. Vervolgens wordt nader ingegaan op de belangrijkste opbrengsten: beoordelingsgrids voor de taalcompetenties lezen, schrijven, spreken, gesprekken voeren, en kijken en luisteren. Ten slotte worden de uitkomsten van het project kritisch tegen het licht gehouden.

Zowel op UniC als Vathorst is het van meet af aan de bedoeling geweest dat het schoolvak Nederlands volledig geïntegreerd zou worden in de andere vakken.

Daardoor bestond de behoefte aan een duidelijke leerlijn, waarin geformuleerd is wat leerlingen moeten doen en welk niveau zij op een bepaald moment bereikt moeten hebben. Het ERK voorziet, althans wat de moderne vreemde talen betreft, in die behoefte: het laat zien op welk niveau leerlingen (zouden moeten) werken, zowel in pre- als descriptieve zin, zonder te specificeren wat er gedaan moet worden. Voor scholen met geïntegreerd taalonderwijs natuurlijk ideaal, want wat leerlingen doen, welke taalproducten zij vervaardigen, volgt uit de vakinhoud van de andere vakken. Zo diende de vraag zich aan of het mogelijk zou zijn om het ERK, dat betrekking heeft op het leren van een vreemde taal, zodanig aan te passen dat het geschikt is om in te zetten voor het leren van Nederlands als eerste taal.

UniC en Vathorst hebben twee jaar geleden samen een veldaanvraag ingediend bij de SLO om deze vraag te onderzoeken. De beoogde opbrengst van het project was voor elke taalcompetentie *grids* (letterlijk: rasters,

roosters) te ontwikkelen waarin een vertaalslag van het ERK naar het moedertaalonderwijs gemaakt wordt.

Beoordelingsgrids

Ondanks het feit dat het ERK oorspronkelijk bedoeld is voor het onderwijs in moderne vreemde talen, hebben we het als uitgangspunt genomen bij het maken van de niveaubeschrijvingen. Het hoogste ERK-niveau wordt immers toegeschreven aan een moedertaalspreker met academische opleiding. En als het hoogste niveau gekoppeld kan worden aan het niveau van taalbeheersing van moedertaalsprekers, waarom zou dat bij de andere niveaus dan niet kunnen? Bij het samenstellen van de grids is dus zo veel mogelijk gebruikgemaakt van de beschrijvingen in het ERK. Deze zijn waar nodig aangepast aan de situatie van moedertaalonderwijs. Voor elke taalcompetentie (lezen, schrijven, spreken, gesprekken voeren, en kijken en luisteren) is een grid gemaakt. Hierin zijn voor een aantal taalkundige categorieën de

verschillende niveaus (A2 tot en met C1) vrij nauwkeurig omschreven (zie bladzijde 12 en 13).

De grids zijn door de SLO bovendien niet alleen getoetst aan het oorspronkelijke ERK, maar ook aan het *Raamwerk (v)mbo* (Bohenn et al., 2007) en de referentieniveaus uit het rapport *Over de drempels met taal en rekenen* van de Expertgroep Doorlopende Leerlijnen (2008). Van elke grid is er een docentenversie en een versie in leerlingentaal gemaakt.

De toegevoegde waarde van de grids is dat zij gebaseerd zijn op andere niveaubeschrijvingen én zijn afgestemd op het moedertaalonderwijs. In alle grids zijn voorts niveaubeschrijvingen toegevoegd voor de strategieën *plannen* (dat wil zeggen het voorbereiden van een spreek-, lees-, schrijf- of luistertaak), *monitoren en herstellen* (voor de productieve vaardigheden) en *signalen herkennen en interpreteren* (voor de receptieve vaardigheden). Deze blijken met name van belang in het formuleren van ontwikkeldoelen. Waar de andere taalkundige

Vathorst College. Foto: Judit Hodos

SCHRIJVEN	A2	B1	B2	C1
algemene omschrijving	Kan korte, eenvoudige notities en boodschappen opschrijven. Kan een zeer eenvoudige persoonlijke brief schrijven, bijvoorbeeld om iemand voor iets te bedanken.	Kan een eenvoudige, samenhangende tekst schrijven over onderwerpen die vertrouwd of van persoonlijk belang zijn. Kan persoonlijke brieven schrijven waarin ervaringen en indrukken beschreven worden.	Kan een duidelijke, gedetailleerde tekst schrijven over een breed scala van onderwerpen die de persoonlijke interesse van de schrijver hebben. Kan een opstel of verslag schrijven, informatie doorgeven of redenen aanvoeren ter ondersteuning vóór of tégen een specifiek standpunt. Kan brieven schrijven waarin het persoonlijk belang van ervaringen en indrukken aangegeven wordt.	Kan zich in duidelijke, goed gestructureerde tekst uitdrukken en uitgebreid standpunten uiteenzetten. Kan in een brief, een opstel of een verslag gedetailleerde uiteenzettingen schrijven over complexe onderwerpen en belangrijke punten benadrukken. Kan verschillende soorten teksten schrijven in een zelfverzekerde, persoonlijke stijl die aangepast is aan de lezer die hij/zij in gedachten heeft.
tekststructuur	Ik kan in wat ik schrijf verband aanbrengen door verbindingswoorden te gebruiken, bijvoorbeeld een opsomming van punten.	Ik kan een aantal losse onderdelen van een tekst tot een samenhangende tekst maken.	Ik kan veel verschillende verbanden aangeven tussen ideeën in de tekst en tussen onderdelen van de tekst en ik kan argumentaties stelselmatig opbouwen.	Ik kan langere teksten helder opbouwen. Ik gebruik veel verschillende verbindingswoorden en formuleringen die de structuur en mijn argumentaties duidelijk maken.
rekening houden met publiek	Als ik schrijf voor leeftijdsgenoten of familie kan ik: <ul style="list-style-type: none"> • de woorden kiezen die bij hen passen; • hen op een manier aanspreken die past; • rekening houden met wat ze al weten en wat nog niet. 	Als ik schrijf voor leeftijdsgenoten en bekende volwassenen kan ik ook: <ul style="list-style-type: none"> • rekening houden met wat zij beleefd vinden. 	Als ik schrijf voor bekende en onbekende volwassenen kan ik: <ul style="list-style-type: none"> • hen op een manier aanspreken die bij hen past, zonedruk ik me officieel uit; • in het gebruik van argumenten rekening houden met wat zij ervan vinden. 	Als ik schrijf voor bekende en onbekende volwassenen kan ik: <ul style="list-style-type: none"> • me bedienen van een gevarieerde woordkeuze; • de juiste toon kiezen; • gebruik ik humor; • kan ik subtiele nuancerings aanbrengen in wat ik zeg.
strategieën: plannen	Ik kan me (met hulp) voorbereiden op het schrijven van de tekst: onderwerp, doel, tijdsplanning. Eventueel verzamel ik nog extra informatie en gebruik ik een stappenplan.	Ik kan me voorbereiden op het schrijven, zonodig informatie verzamelen en bepalen op welke manier ik de tekst vormgeef. Als ik onvoorbereid moet schrijven, kan ik snel beslissen hoe ik het zal doen.	Ik kan een heldere opzet maken voor een tekst, ik kan eerder geconstateerde hiaten of zwakke onderdelen extra oefenen of aandacht geven bij de voorbereiding.	Ik kan me zelfstandig voorbereiden op het schrijven van complexe teksten. Ik houd daarbij rekening met eerdere ervaringen.

Kader 1. Enkele competenties uit het beoordelingsgrid Schrijven

SPREKEN	A2	B1	B2	C1
algemene beschrijving	Kan een reeks uitdrukkingen en zinnen gebruiken om in eenvoudige bewoordingen familie en andere mensen, leefomstandigheden en school beschrijven.	Kan uitingen op een eenvoudige manier aan elkaar verbinden, zodat hij/zij ervaringen, gebeurtenissen, dromen, verwachtingen en ambities kan beschrijven. Kan in het kort redenen en verklaringen geven voor meningen en plannen. Kan een verhaal vertellen of de plot van een boek of film weergeven en zijn/haar reacties beschrijven.	Kan duidelijke, gedetailleerde beschrijvingen presenteren over een breed scala aan onderwerpen die betrekking hebben op zijn/haar interessegebied. Kan een standpunt over een actueel onderwerp verklaren en de voordelen en nadelen van diverse opties uiteenzetten.	Kan duidelijke, gedetailleerde beschrijvingen geven over complexe onderwerpen en daarbij subthema's integreren, specifieke standpunten ontwikkelen en het geheel afronden met een passende conclusie.
vloeiendheid en verstaanbaarheid	Ik gebruik voornamelijk korte zinnen. Soms moet ik even denken voor ik verder kan of moet ik een zin opnieuw beginnen. Ik spreek duidelijk genoeg, ook als ik een hoorbaar accent heb.	Ik gebruik kortere en langere zinnen. In de langere zinnen moet ik soms pauzeren om na te denken. Ook maak ik wel eens fouten in langere zinnen. Ik spreek duidelijk en verstaanbaar, zelfs met een eventueel accent.	Ik spreek langere stukken tekst vlot uit, hoewel ik soms even kort moet nadenken hoe ik verder moet. Ik spreek duidelijk genoeg en gebruik de intonatie van mijn uitspraak om mijn tekst kracht bij te zetten.	Ik kan me in alle situaties vlot uitdrukken. Soms moet ik bij heel moeilijke of onbekende onderwerpen even naar woorden zoeken. Ik spreek duidelijk en benadruk door intonatie en het gebruik van de klemtoon de betekenis van wat ik zeg.
strategieën: monitoren en herstellen	Ik kan een geheugensteun gebruiken bij het houden van een monoloog. Ik kan op een andere manier iets zeggen als ik merk dat een ander me niet begrijpt of als ik niet op een woord kan komen. Ik kan de tijd in de gaten houden tijdens de monoloog en met hulp mijn spreektaak achteraf beoordelen.	Ik kan bij het houden van een monoloog na een vraag of onderbreking weer terugkeren naar de tekst. Ik kan de spreektaak achteraf aan de hand van een format evalueren. Ik heb hierbij nog begeleiding nodig.	Ik kan van de lijn van de monoloog afwijken als het publiek erom vraagt en ik kan daarna weer soepel terugkeren naar de structuur van het verhaal. Tijdens de monoloog kan ik vergissingen of onduidelijkheden corrigeren. Ik kan nagaan of ik mijn doelen bereikt heb.	Ik kan een complexe spreektaak binnen de afgesproken tijd afronden. Ik neem goede beslissingen met betrekking tot de interactie met het publiek in relatie tot het gestelde doel. Ik kan helder reflecteren op een spreektaak op basis van eigen criteria en feedback van het publiek.

Kader 2. Enkele competenties uit het beoordelingsgrid Spreken

De leerlingen werken gedurende het hele jaar aan een portfolio, waarin zij voor elke competentie taalproducten verzamelen

categorieën iets zeggen over het niveau van de taalkundige output van een leerling, zeggen de niveaubeschrijvingen van de strategieën iets over hoe deze output tot stand komt en, in het verlengde daarvan, wat een leerling moet doen om de competentie te verbeteren. Bijvoorbeeld: een leerling maakt nog veel zinsbouwfouten, maar om te weten wat deze leerling moet doen om zich te ontwikkelen, moet je weten of hij eenvoudigweg niet weet hoe hij correcte zinnen moet maken, of dat hij dat wel degelijk weet, maar zijn tekst nooit naleest, waardoor er allerlei tekstverwerkingsproblemen in zijn tekst blijven zitten. De niveaubeschrijvingen voor de strategieën maken dit op een heldere en vanzelfsprekende manier zichtbaar.

In de praktijk

Op UniC worden de grids – in opeenvolgende stadia van ‘volmaaktheid’ – sinds twee jaar gebruikt. We bespreken hier leerjaar 3 (havo/vwo) bij wijze van voorbeeld; in leerjaar 1 en 2 worden de grids op vergelijkbare wijze ingezet.

UniC vindt dat havoleerlingen – terugrekenend vanaf het eindexamenniveau van B2/C1 – aan het einde van leerjaar 3 alle competenties op ERK-niveau B1/B2 dienen te beheersen. Voor de vwo-leerlingen is dit niveau B2.* De leerlingen werken gedurende het hele jaar aan een portfolio, waarin zij voor elke competentie taalproducten verzamelen.

Eind november/begin december schatten de leerlingen met hulp van medeleerlingen en de docent zelf hun niveau in aan de hand van de grids. Vervolgens maken zij een plan van aanpak waarin zij vastleggen hoe zij gaan werken aan het verbeteren van hun taalbeheersing. Leerling A constateert bijvoorbeeld dat het met schrijven en lezen eigenlijk heel goed gaat, maar dat spreekvaardigheid een punt van aandacht is. Leerling B kan vaststellen dat er bij haar weinig niveauverschil is tussen mondelinge en schriftelijke (en productieve en receptieve) vaardigheden, maar dat ze altijd, of ze nu leest, schrijft, spreekt of luistert, moeite heeft met structuur.

Vanaf januari werken de leerlingen gericht aan het verbeteren van hun taalvaardigheid. Leerling A zal dus

veel meer aan spreekvaardigheid moeten gaan doen, bijvoorbeeld door opdrachten voor Natuur of Maatschappij af te ronden met een presentatie of deelname aan een debat, in plaats van een verslag of een ander schriftelijk taalproduct. Leerling B kan daarentegen gewoon van alles wat blijven doen, maar zal de hulp van de taalexpert in moeten schakelen om wat aan haar structuurprobleem te doen.

Ten slotte leggen de leerlingen in april/mei, de periode van de determinatie voor de tweede fase, de laatste hand aan hun portfolio en wordt hen een assessment afgenomen. Het assessment is een gesprek tussen leerling en docent waarin aan de hand van het portfolio de voortgang van de leerling wordt besproken en wordt vastgesteld wat zijn niveau is. Op basis daarvan worden leer- en ontwikkeldoelen voor het volgende schooljaar geformuleerd.

Met behulp van de grids kunnen docent en leerling op deze manier inzichtelijk maken op welk niveau de leerling presteert, waaruit volgt wat hij nog moet doen. Door de leerling zo veel mogelijk keuzes te laten in de wijze waarop hij een opdracht voor een ander vak wil afronden (bijvoorbeeld een betoog, verslag, presentatie, deelname aan een debat), kunnen de leerlingen een min of meer geïndividualiseerd traject volgen. Een gevolg hiervan is dat de leerlingen veel meer zelf de verantwoordelijkheid nemen voor hun leerproces. Veel leerlingen hebben inmiddels de gewoonte om de docent gericht om feedback te vragen, omdat zij – door het werken met de grids – van zichzelf weten wat hun minder sterke punten zijn.

Het werken met de grids bleek eveneens de impuls te geven om nog eens kritisch naar het lesmateriaal te kijken en dat vanuit het oogpunt van taalbeheersing aan te passen. Regelmatig worden opdrachten zo aangepast dat zij taalgebruik op een bepaald niveau ‘uitlokken’. Ingrepen die zoal worden toegepast, kunnen beperkt zijn tot het aanpassen van de hoeveelheid sturing in de opdracht, maar het komt ook voor dat opdrachten geheel worden herschreven. Doordat de docenten Nederlands en andere vakken hierbij met elkaar samenwerken, is het taalbewustzijn van veel

Met behulp van de grids kunnen docent en leerling inzichtelijk maken op welk niveau de leerling presteert, waaruit volgt wat hij nog moet doen

vakdocenten op een vanzelfsprekende manier toegevoegd.

Zo blijken de grids een positieve bijdrage te leveren aan een betere afstemming tussen opdrachten en vakinhouden en het taalbeheersingsniveau van de leerlingen.

Kanttekeningen en uitdagingen

Hoewel we over het algemeen positief gestemd zijn over de opbrengsten van dit project, vallen er ook enkele kanttekeningen te plaatsen. De eerste betreft het vermogen van leerlingen om zelfstandig met de grids te werken. Leerlingen schatten hun eigen competenties nogal eens te hoog in. Een derdejaars die meent

op C1-niveau te kunnen schrijven, is geen uitzondering. De conclusie die we hieruit hebben getrokken, is dat niveaubepalingen altijd door leerling en docent samen gedaan moeten worden. We zien echter ook dat leerlingen, naarmate zij langer op deze manier werken, ook beter in staat zijn om hun niveau zelfstandig in te schatten. Waarschijnlijk zullen de leerlingen ook zeer geholpen zijn met voorbeelden van taalproducten op alle niveaus. Daar wordt in het vervolg van het project aan gewerkt.

Ten tweede blijken de grids weliswaar zeer bruikbaar voor het maken van sterkte-zwakteanalyses, het zichtbaar maken van voortgang en het formuleren

Vathorst College. Foto: Judit Hodos

van ontwikkeldoelen, maar het blijkt lastig om met behulp van de grids tot een beoordeling met een cijfer te komen. Hier lopen we tegen een probleem aan dat elke docent Nederlands kent: hoe kom je tot een betrouwbaar cijfer voor een zakelijke brief, betogende voordracht, debat et cetera? Er zijn allerlei rubrics, matrices en beoordelingsschema's in omloop waarop aspecten van het taalproduct gescoord kunnen worden, maar de finale optelsom resulteert niet altijd in het cijfer dat de docent, op grond van zijn ervaring en een vergelijking met de prestaties van medeleerlingen, allang in zijn hoofd heeft. De grids zijn hiervoor niet slechter bruikbaar dan bestaande beoordelingsformulieren en -schema's, maar ook niet beter.

Ten slotte hebben de niveaubeschrijvingen in de grids betrekking op vrij algemene taalvaardigheden en minder op specifieke opdrachten. De grid spreekvaardigheid dekt bijvoorbeeld het complete scala van een eenvoudige informerende presentatie tot een betogende of beschouwende voordracht en biedt uitsluitend over het taalbeheersingsniveau dat de leerling moet laten zien. Veel beoordelings-schema's gaan daarentegen voornamelijk in op de inhoud van het taalproduct. Er bestaat een wezenlijk verschil tussen het criterium 'Heeft onderwerp goed gekozen' (beoordelingsformulier betogende presentatie, *Kiliaan Informatieboek*) en de niveaubeschrijving 'De monoloog gaat over algemene onderwerpen die nieuw zijn voor de leerling, beroepsmatige onderwerpen met nieuwe informatie of wetenschappelijke onderwerpen' (grid spreken). Het is nu de uitdaging om een beoordelingsinstrument te ontwikkelen waarin de inhoudelijke, opdrachtgerelateerde aspecten gekoppeld worden aan niveauomschrijvingen. Het is de bedoeling dat daar volgend jaar de eerste stappen in worden gezet om zo te komen tot een aantal meer toegespitste beoordelingsinstrumenten die gezamenlijk een voldoende fijnmazig instrument vormen om alle soorten taalproducten te beoordelen.

Besluit

De veldaanvraag van UniC en Vathorst heeft geresulteerd in een project dat voor alle taalcompetenties grids heeft opgeleverd. De kracht van de grids is dat zij zich goed lenen voor het zichtbaar maken van voortgang, het maken van sterkte-zwakteanalyses en het formuleren van ontwikkeldoelen. Daardoor kunnen zij een positieve rol spelen bij het aanleggen van een taalportfolio en kunnen zij ingezet worden als instrument voor een assessment.

De grids blijken minder geschikt om specifieke taalproducten te beoordelen en daar cijfers aan toe te kennen. De eerste ervaringen met matrices die zijn gebaseerd op de grids maar waar ook opdrachtgebonden criteria in zijn opgenomen, zijn positief.

Inmiddels werken Vathorst, UniC en SLO in een tweede veldproject aan het doorontwikkelen en finetunen van de grids met het doel om de toepasbaarheid te verbreden. Daarin gaat de aandacht met name uit naar de bruikbaarheid van de grids voor het beoordelen van taalproducten en het gebruik van de grids door leerlingen en vakdocenten. De beoogde opbrengsten van het nieuwe project zijn:

- specifieke (taakgebonden) beoordelingsinstrumenten die gekoppeld zijn aan de grids;
- een corpus met voorbeeldtaken per niveau per vaardigheid, dat door leerlingen als referentiekader voor hun eigen taalproducten gebruikt kan worden.

Te verwachten valt dat dit project instrumenten zal opleveren die ook door scholen gebruikt kunnen worden die niet voor geïntegreerd taalonderwijs kiezen. Te denken valt aan het gebruik van de grids door vakdocenten bij praktische opdrachten, handelingsdelen, het profielwerkstuk en wat dies meer zij. Schoolbrede overeenstemming over het taalbeheersingsniveau dat van de leerlingen gevraagd mag worden, zal de opbrengst van het taalonderwijs zeer ten goede komen. ■

* Er lijken verschillende niveuaanduidingen gebruikt te worden, waardoor het niet altijd even duidelijk is welk niveau nu precies bedoeld wordt. Wij bedoelen hier met B1/B2-niveau het niveau waarbij het werk ongeveer evenveel kenmerken van B1 als B2 vertoont. Met B2- bedoelen we hier een deelniveau van B2 waarbij de taalcompetentie een aantal kenmerken van B2 vertoont, maar nog niet alle.

De ontwikkelde beoordelingsgrids zijn te downloaden van de site van de SLO: <<http://tinyurl.com/lm-slogrid>>.

LITERATUUR

- Bohnen, E., Jansen, F., Kuijpers, C., Thijssen, R., Schot, I., & Stockmann, W. (2007). *Raamwerk Nederlands*. 's-Hertogenbosch: CINOP.
- Council of Europe. (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Heer, K. de. (2003). *Kiliaan: Methode taalvaardigheid Nederlands voor de tweede fase havo/vwo*. Informatieboek. Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff.
- Expertgroep Doorlopende Leerlijnen. (2008). *Over de drempels met taal en rekenen*. Enschede: SLO.
- Raad van Europa. (2006). *Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen en Beoordelen*. Den Haag: Nederlandse Taalunie.

binnenkort

Good Practice Day Talen

Op vrijdag 26 maart 2010 organiseert de sectie Nascholing Talen van het ICLON in Leiden voor de tiende keer een *Good Practice Day Talen*. Het centrale thema van deze dag is '10 jaar GPD, 10 jaar voorbeelden van goed talenonderwijs'. De *Good Practice Day Talen* biedt docenten de mogelijkheid met elkaar vakdidactische inzichten te delen. Docenten uit het voortgezet onderwijs verzorgen workshops en presentaties, wisselen ervaringen uit met de deelnemers en bediscussiëren met hen de didactische mogelijkheden van hun vak.

Deze nascholingsdag is bestemd voor docenten Nederlands, Duits, Engels, Frans en Spaans en bestaat uit een dagvullend programma, waarbij een keuze kan worden gemaakt uit een gevarieerd aanbod van presentaties en workshops. Het volledige programma kunt u bekijken op <<http://tinyurl.com/lm-gpd10>>.

De *Good Practice Day Talen* vindt plaats op 26 maart 2010 van 9.45 tot 17.00 uur in het Pieter de la Court-gebouw te Leiden. Dit gebouw bevindt zich op vijf minuten loopafstand van station Leiden Centraal. Het inschrijfgeld bedraagt 250 euro inclusief lunch en nascholingscertificaat. Voor leden van Levende Talen geldt een korting van tien procent op het inschrijfgeld. Inschrijven kan via bovengenoemde site.

Uitgesproken Engels

Wereldwijd neemt de beheersing van het gesproken Engels een steeds belangrijker plaats in. Ook in Europees verband worden hogere eisen aan Engelse uitspraaktraining gesteld. Het Europees Referentiekader is hier een voorbeeld van. Toch wordt er in Nederland nog altijd weinig aandacht besteed aan uitspraaktraining. Daarom organiseren de opleidingen Engels van de Universiteit Utrecht en de Vrije Universiteit Amsterdam een tweedaags symposium. In het symposium *Uitgesproken Engels* worden alle relevante taalgebruikers voor het eerst bijeengebracht om de problemen in kaart te brengen en concrete oplossingen te formuleren. Tijdens het symposium komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- Wat is de rol van de uitspraak van het Engels in professionele en internationale contacten, de media en het onderwijs in Nederland?
  - Welke Engelse uitspraakmodellen zijn relevant voor Nederland? Wat voor waarde wordt hieraan toegekend?
  - Hoe kunnen we uitspraaktraining het beste aanpakken? Waaraan moeten we prioriteit geven?
  - Zijn er groepen gebruikers met specifieke wensen en prioriteiten?
- Gast sprekers zijn: Beverley Collins en Inger Mees (Leiden University Centre for Linguistics en Copenhagen Business School) over 'Prioriteiten voor Engelse uitspraaktraining in Nederland'; Jo Kim (BBC Pronunciation Unit) over 'Uitspraakadvies voor bedrijven en particulieren' en Pamela Rogerson-Revell (University of Leicester) over 'Onderzoek naar zakelijk Engels'.

Het symposium vindt plaats op 24 en 25 juni 2010 bij de Vrije Universiteit van Amsterdam. De kosten zijn 50 euro (inclusief lunch en koffie). Aanmelden kan via <uiteng@uu.nl>.

agenda

12 maart 2010, Finale nationale Deutscholympiade, Amsterdam, <www.deutscholympiade.nl>

12 maart 2010, Vo-Zorgconferentie, Zwolle, <jgm.hollewand@windesheim.nl>

13 maart 2010, Algemene Ledenvergadering Levende Talen, Utrecht, <www.levendetalen.nl>

18 – 20 maart 2010, Nascholing literatuur, Landhaus Rothenberge, <tinyurl.com/rothenberg>

26 maart 2010, Good Practice Day Talen, Leiden, <<http://tinyurl.com/lm-gpd>>

7 – 11 april 2010, IATEFL International Conference, Harrogate, <www.iatefl.org>

12 – 14 april 2010, 4ème Festival International de Théâtre de jeunes en français, Veghel, <jlcbert@zwijsencollege.nl>

16 april 2010, Werkconferentie lerarenop-leiders, Utrecht, <expertisecentrummtv@icloneidenuniv.nl>

27 april 2010, Taal in de etalage, Rotterdam, <www.cedgroep.nl/cursusbureau>

28 april 2010, English at School Day, Utrecht, <www.levendetalen.nl>

24 – 25 juni 2010, Uitgesproken Engels, Vrije Universiteit Amsterdam, <<http://tinyurl.com/lm-pronun>>

4 – 5 februari 2011, Congres Frans, <www.congresfrans.nl>

27 mei 2011, Honderdjarig bestaan Levende Talen, Amsterdam, <www.levendetalen.nl>

Taal in de etalage

De unit vo/bve van de CED-Groep organiseert op 27 april 2010 in Rotterdam de conferentie *Taal in de etalage* voor taalcoördinatoren, directieleden, gemeentelijke beleidsmakers en docenten die lesgeven aan isk-classes en reguliere classes in het voortgezet onderwijs (vmbo, havo en vwo). Workshops gaan onder andere in op effectieve (taal)didactiek, een goede leesaanpak, het opzetten en borgen van taalbeleid, een goede opvang van isk-leerlingen evenals over de doorstroom van isk-leerlingen naar het reguliere onderwijs en van leerlingen uit het vmbo naar het mbo. Voor meer informatie en aanmelding kunt u een e-mail sturen naar <mignon.vanhasselt@cedgroep.nl>.